

Vagysčių prevencija

Paskutiniu metu žiniasklaida pastoviai informuoja apie žaibiškas vagystes, įvykusias Lietuvoje. Vagių grobiu tampa kompiuteriai, juvelyriniai dirbiniai, mobilūs telefonai, foto prekės, kostiumai ir kitos lengvai realizuojamos prekės. Kaip skelbiama spaudoje, saugos tarnybų greito reagavimo ekipažai į vagystės vietą atvyksta nuo 1 iki 3 minučių, bet vagių jau neaptinka. Pagal policijos statistiką, vien Vilniuje 2004 m. įvykdyta beveik 2 tūkstančiai vagysčių. Didžioji jų dalis – tai vadinamosios atsitiktinės vagystės, neprofesionalių vagių darbas.

Įsilaužimas į prekybos salonus, butus vykdomas išdaužiant durų ir langų stiklus, išmušant vitriną, išdaužiant durų stiklus, išlaužiant durų spynas, atidarant langą, išpjaunant ar išlaužiant įėjimo duris. Prieš įvykdant šiuos nusikaltimus, esančios grotos nukerpamos, pakeliamos žaliuzės, išdaužiami langai, visrakčiais ir išgrėžus spynas atrakinamos durys.

Priežastys, palengvinusios įvykdyti vagystę, yra tokios: nėra grotų, žaliuzių, paprastos spynos, daiktai palikti stiklinėje vitrinoje, daiktai palikti ant palangės, kompiuteriai nebuvo pritvirtinti, grotos padarytos iš plonos vielos, todėl buvo lengvai nukirptos, žaliuzės neblokautos signalizacijos priemonėmis, blogai suprojektuota apsaugos sistema. Skaitant šiuos pranešimus ir suvestines matosi, kad daugelyje objektų apsaugos sistema suprojektuota netinkamai ir ji neveikia, kadangi mes neįvertiname nesąžiningų žmonių išradingumo. Saugodami savo turtą turime laikytis apsaugos užtikrinimo strategijos:

2. objektų grupių, kurioms būtina padidinti apsaugos priemonės nuo žaibiškų vagysčių klasifikavimas ir kriterijų šioms objektų grupėms nustatymas:

- vertė;
- svarba;

3. objekto apsaugos sistemos veikimo kontrolė ir mechaninių įrenginių įveikimo trukmės ir pasipriešinimo nustatymas:

- durys;
- užraktai;
- langai;

4. apsauginės signalizacijos ruožų įrengimas, siekiant gauti savalaikį signalą apie patekimą pavojaus signalo perdavimo būdo pasirinkimas ir vieta;
 - telefono linija;
 - radijobanginis perdavimo būdas;
 - kita belaidė sistema;
 - vietinis, saugos ar apsaugos organizavimo tarnybos centrinis pultas;

Nagrinėjant pateiktą apsaugos strategiją, pavyzdžiu pasirinkime greitas vagystes, apie kurias turime daug informacijos. Pirmą dalį, t.y. galimas grėsmes, rizikas, priešininko taikinius ir jo tikslus iš turimos statistikos jau nustatėme – tai mobiliais telefonais, aukso ir sidabro dirbiniais, kailiais, kompiuteriais, filmavimo, foto technika, DVD prekiaujančios parduotuvės, išskirtume elektronine ir buitine technika, sporto prekėmis, avalyne, drabužiais, lazeriniais daiktais prekiaujančios bendrovės, prekybos centrai ar maisto prekių parduotuvės. Į šias grupes įeinančioms parduotuvėms arba kitiems objektams nustatomi pagrindiniai vertinimo kriterijai yra daiktų vertė ir galimybė juos greitai realizuoti rinkoje.

Užtikrindami apsaugą, turime išnagrinėti priešininkų veiksmų grafikus ir ieškoti priemonių, aptinkant juos bei sulėtinant jų veiksmus. Veiksmų grafikus sudaro išaiškinimas, vertinimas, ryšiai, trukdymas arba prilaikymas ir atsakomosios priemonės.

Manau, kad siekiant sumažinti nuostolius ir nutraukti nesankcionuotą patekimą į objektą, labai svarbūs yra ryšiai, t.y. aliarmo signalo perdavimas į centrinį stebėjimo pultą bei garantija, kad šis signalas pateks ten, kur yra siunčiamas. Aliarmo signalo perdavimas turėtų būti vykdomas naudojant telefono linijas ir radijo bangomis, arba kitu belaidžiu informacijos perdavimo būdu. Tai būtina todėl, kad per metus užfiksuojama daug klaidingų suveikimų dėl telefono tinklų kaltės, o saugos tarnybos nenoriai į juos reaguoja. Tai gedimai telefono linijose, gedimai telefono stotyse, telefono linijų parametrų neatitikimas nustatytiems reikalavimams, netvarkinga techninė priežiūra, veikia ir įvairūs gamtiniai reiškiniai.

Turi būti nustatytos atsakomybės ribos tarp užsakovo, apsaugos sistemą įrenginijančios įmonės ir saugos tarnybos, reaguojančios į aliarmo signalą. Tačiau mes užsakovo neinformuojame, kad aliarmo signalo perdavimas telefono linija gali trukti iki 1

min. ir daugiau arba visiškai nepateks į pultą, jei linija bus pažeista. Signalas radijobangomis į centrinį stebėjimo pultą pateks per keliasdešimt sekundžių arba nepateks, įvertinant ir kitus priešininkų veiksmus, t.y. signalo blokavimą. Todėl prie ryšių labai svarbus ir mechaninių priemonių įrengimas, trukdant arba prilaikant nusikaltėlius, kol jie pasieks savo tikslą bei saugos tarnybos greito reagavimo ekipažo galimybė atvykti į objektą iki tol, kol vagystė bus įvykdyta. Šis kompleksas ir yra svarbiausias visoje apsaugos sistemoje.

Pagal pateiktą statistiką, kuri mano manymu yra netiksli, vagystė trunka nuo 1 iki 3 minučių. Todėl pagrindiniai veiksniai, galintys įtakoti žaibiškas vagystes yra trukdymas arba prilaikymas ir ryšiai apie kuriuos jau kalbėjome. Trukdymą arba prilaikymą gali atlikti mechaniniai įrenginiai, kuriuos sudaro durys, užraktai, langų stiklai, apsauginės plėvelės, grotos, langų žaliuzės ir patys langai.

Objekto apsaugos sistemos veikimo kontrolę patikrinti galima, modeliuojant įvykius. Tokie modeliavimai apima:

- mechaninių priemonių (durų, žaliuzių, stiklų su apsaugine plėvele, grotų, spynų) įveikimą, jų pasipriešinimo trukmės nustatymą;
- signalizacijos sistemų suveikimas, aliarmo signalo sukėlimas siekiant nustatyti jų suveikimo efektyvumą, signalo perdavimo tikimybę;
- reagavimo laiko nustatymas;
- žalos pridarančio įvykio inscenizavimas, patikrinant atliekamus veiksmus.

Patekimo trukmė nustatoma ir veikslių grafikai sudaromi atsižvelgiant į užpuoliko kvalifikaciją ir turimus instrumentus. Pavyzdžiui:

Taikinys (mobiliais telefonais prekiaujanti bendrovė).

Priešas - duris įveikia per 15 sek., sudaužo vitriną 5 sek., surenka mobilius telefonus 20 sek. išbėga iš parduotuvės ir pasislepia 15 sek. – viso 55 sek.

Atsakomosios pajėgos – signalo priėmimas 20 sek., informacijos greito reagavimo ekipažui perdavimas 20 sek., atvykimas į įvykio vietą - 1 min (priklausomai nuo greito ekipažo dislokacijos vietos) – viso 100 sek.

Rezultatas: 55 sek. vagystei, 100 sek. atvykimui į įvykio vietą – **prarasta.**

Aišku, tai apytiksliai skaičiavimai, siekiant kad geriau suprastumėte patį vertinimo principą.

Tokių objektų apsaugai turime numatyti mechanines priemones, kurios leistų neprarasti laiko, kol atvyks greito reagavimo ekipažas, gavęs aliarmo signalą. Durys turėtų apsaugoti nuo išlaužymo, durų stakta turi būti gerai įtvirtinta, pagaminta iš metalo, kietmedžio ar medžio pakaitalų ir turėtų atitikties deklaraciją. Jos turėtų atsidaryti į išorinę pusę, neturėtų būti tarpo tarp staktos ir durų varstomos dalies, spygnos liežuvėlis turėtų būti uždengtas, spyna sertifikuota ir apsaugota nuo pragrežimo, turinti kietmetalio plokšteles. Durų stiklai ir langų stiklai turėtų būti apklijuoti apsaugine nuo 412 mkm iki 680 mkm storio apsaugine plėvele. Tačiau tai turi būti atlikta langų gamybos metu, kadangi labai svarbus pats stiklo su apsaugine plėvele tvirtinimo duryse arba lange būdas.

Naudojant grotas ar žaliuzes, jos turėtų būti tvirtinamos vidinėje patalpos dalyje, kadangi išdaužus lango ar durų stiklą ir suveikus stiklo dūžio jutikliui, dar turėtų būti kliūtis, kurią įveikiant suspėtų atvykti greito reagavimo ekipažas. Grotos sumontuotos išorinėje pastato dalyje, problemos neišspręstų, kadangi jas lengvai galima pašalinti nupjaunant. Sumontavus žaliuzes pastato išorinėje dalyje, jos gali prilaikyti vagišius tik tada, jei uždarius bus gerai fiksuojamos ir rakinamos bei signalizuojamos, kad aliarmo signalas būtų perduotas kaip galima anksčiau.

Kitas apsaugos užtikrinimo būdas, gal būt, efektyvesnis, tai polikarbonatinio stiklo montavimas lange. Polikarbonatinis stiklas – tai plastmasinis smūgiams atsparus gaminys. Jei polikarbonato plokštė naudojama vietoj grotų ar laminuoto stiklo, polikarbonato plokštės storis turi būti mažiausiai 10 mm. Polikarbonato plokštė dedama prieš stiklą ir montuojama į tvirtą metalinį rėmą. Labai svarbus prilaikymui derinys yra polikarbonato plokštė su stiklu, galinti sulaikyti patekimą iki 10 min. Šios priemonės yra labai svarbios ir turi būti naudojamos projektuojant apsaugos sistemą.

Reagavimą sutartiniu būdu turėtų atlikti licencijuotos saugos tarnybos greito reagavimo ekipažai, kurių skaičius turėtų būti pakankamas, kad būtų užtikrintas savalaikis reagavimas. Nagrinėjant vieną iš vagysčių foto prekių parduotuvėje, kuri buvo įvykdyta naktį, nustatyta, kad objekto apsaugos sutartį pasirašė bendrovė, kuri neturi licencijos

vykdyti saugos tarnybos funkcijas, neturi greito reagavimo ekipažo ir yra tik apsaugos sistemas montuojanti įmonė. Nagrinėjant šį įvykį paaikškėjo, kad pagal bendradarbiavimo sutartį dėl apsaugos organizavimo į pavojaus signalą turėtų reaguoti kita tarnyba. Manau, kad turėtų būti tiesioginė sutartis su saugos tarnyba, kuri turi ne vieną greito reagavimo ekipažą ir gali reaguoti suveikus aliarmo signalui keliuose objektuose.

Apibendrinant reikia pabrėžti, kad apsaugos sistemą turi atitikti galima grėsmė, rizika. Rizikos vertinimas yra prielaida sukurti apsaugos sistemą, padedančią kontroliuoti situaciją išvengiant pasekmių. Absoliuti sauga yra nepasiekiamą, todėl geriausias šios situacijos sprendimas pasiekti aukščiausią galimą saugos lygį, kad saugomo daikto vertė neviršytų išlaidų saugos priemonėms.